

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delavci
so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARAC

Entered a second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilep-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (209)
je številka
tedaj vam s priloženo
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 20.

Chicago, Ill., 5. septembra (Sept.), 1911.

Leto (Vol.) VI.

Napredek.

Izza tistih časov, ko je človek bival po brlogih, ki jih je napravila naroda, pač ne z namenom, da bi ljudem služili za stanovanja pa do današnjih dni, se je na svetu resnično mnogo izpremenilo. Polagoma, skoraj neopaženo se je izpreminjalo, ali vsota vseh izprememb je tako velikanska, da je sedanje življenje ljudi komaj še podobno nekdanjemu. Treba je le premisliti, kaj je vse izumil in pridobil človek v nešteti tisočletjih, ki so minila, odkar je prvo bitje začelo hoditi po dveh nogah in iztezati dvoje rok. Prav toliko je nekaj imel človek kolikor žival: kar mu je dajala naroda sama. Našel je najsirovejšo hrano. Ali že obleke ni izdelovala nobena narodna sila. Ustvarjala ni orodja, gradila ni hiš, Nobenih pripomočkov ni bilo, da bi bil mogel človek shranjevati pridobljene izkušnje in jih oddajati poznejšim generacijam. Kakor človek ni imel ne srajce ne čevljev, tako tudi ne črnila ne knjig.

Težko nam je danes zamisliti življenje prvih ljudi in njih položaj na svetu. Učenjaki iščejo primerov med takozvanimi divjaki. Ali pravih divjakov dandanes ni skoraj nikjer na zemlji. Tisti, ki jih Evropejec in Amerikaneec navadno tako imenuje, ne zaslužijo tega zaničevalnega naslova. Tudi če nimajo naše kulture, naših vsenčulišč, naših topov, bojnih ladij, vendar nimamo pravice, da bi jim kar odrekli kulturo, ker imajo pač svojo. Mnoga ameriška plemena, ki so jih osvojevalci in priseljenci iz Evrope uničili, so stala kulturno celo izredno visoko, v marsikaterem oziru višje kakor njih zatiralci. Kitajska kultura je popolnoma različna od francoske ali nemške, toda velika in temeljita je vendar. In niti o zamorecih se ne more reči, da so brez kulture, celo o tistih ne, ki stoje na najnižji stopnji. Družabno življenje imajo urejeno, seveda po svoje, zemljo znajo obdelovati, nauk imajo — če se to smatra za znamenje kulture — tudi orožje znajo sukati po gotovih pravilih.

Na nekem otoku v Tihem morju so baje zasledili plemo, ki živi še popolnoma divje življenje in tudi nekod na Kitajskem pravijo, da prebiva še tak rod, a natančneje se ne ve o teh ljudeh skoraj nič, ker so tako plašni, da je bilo do zdaj skoraj vsako opazovanje nemogoče.

Toda na različnih stopnjah kulture stoje različni narodi pač. In znanost, ki opazuje njih različne uredbe in šege, vsaj lahko primerja in izvaja posledice. Tudi izkopine pračloveških ostankov omogočajo, da se sklepa o življenju prvotnih ljudi in davnini, ker jo človeški um komaj doseže.

Kakšna velikanska razlika! Da se je človek sam izpremenil, ne more dandanes nihče več utajiti. Norčevali so se iz "pitekantroposa" — opičnega človeka — ki je po mnenju nekega resnega učenjaka živel na otoku Javi. Tisti pitekantropos je bil morda zmota. Ali kdo bi danes mogel reči, da ne kažejo človeške kosti, ki jih je profesor Kraunberger Gorjanovič našel pri Krapini, očitne opične znake? In kdo bi mogel to zanikati o poznejših podobnih najdbah na Francoskem, v Ameriki in pred nedavnim na britanskih otokih? Današnji človek je tisti, ki je živel pred par stotisoč leti se razlikuje ta kakor noč in dan. In vendar sta oba človeka!

Ali kako se že razlikuje zunanje in notranje življenje modernega človeka in prvih ljudi! Če se zamislimo v te velikanske, neizrecne razlike, nas morajo obhajati čuvstva, katerim ne moremo dati imena. Kakor živalsko krdelo se je klatila tolpa dvonožcev po zemlji, polna strahu in nezaupljivosti. Njene misli niso segale dalje kakor potrebe želodeca in obrambe gola življenja, gola in najpopolnejšem smislu besede. Iz

grla se je tem bitjem izvijalo nekoliko komaj razločnih glasov. Sovražniki so jih obdajali vseposod, naroda jim je nastavljala pasti, nevarnost jim je zijala na vseh koncih in krajih v oči. To življenje, polno najkrutejših, neusmiljenih bojov z zverinami, z drugimi tolpmi, z nerazumljivimi narodnimi silami, je bilo res divje, živalsko.

In danes? ... Ta zemlja, nekdanj po našem pojmovanju pusta, je obdelana, kjerkoli živi človek. Povsod vasi in mesta, po njih palače, cerkve, vsakovrstna vseučilišča, bolnice, delavnice, tovarne, vojašnice. Vsa zemlja je preprežena z železnicami, z žicami za brezovjavni in telefonski promet, po vseh morjih velikanski parobrodi, nepretrgane zveze vsega sveta od enega konca do drugega, avtomobili po cestah, letalni stroji po zraku, družba urejena na podlagi velikanske, vse življenje obsegajoče organizacije in zakonov. Ljudje govore čudovito razvite jezike, ki lahko izražajo vsako misel in vjamajo celo fantazije v besede. Vse izkušnje, vse znanje nešteti generacij je zbrano v knjžicah, v arhivih, da si ga novi rod lahko prilasti in nadaljuje tam, kjer je prenehal stari. Tsočeri pripomočki, čudoviti stroji, v svojem sestavu podobnim umnim bitjem, neskončno povečajo plodovitost dela, ki dan na dan ustvarja neprecenljiva bogastva; premagovanje narode, kjer je njena trma največja, prodiranje in njene skrivnosti, izumi dajejo življenju neprenehoma nove zmožnosti. Človek zna premagovati najsovražnejše bolezni, odvrčati grozečo smrt, pa tudi uničevati bolj grozno kakor sovražni bogovi starih časov. Čez največje reke in najglobokejše prepeade zna graditi mostove, pa jih tudi hipoma razdehati. Odganjati zna nalezljive koze in kolero od svojih hiš, ali tudi ubijati zna ljudi na kilometerske daljave. Pota zvezd, ki se prikazujejo enkrat v stoletju, zna meriti kakor vaško pot in njivo in v umetnosti se dviguje do božanskih višav.

Nekdanj in danes! Kakšna vrtočava razdalja, kakšna neizrecna razlika! Vanjo se zamislimo, pa če bo tudi naš jezik preslab, bomo vendar razumeli, kaj je — napredek.

Splošen pregled.

— **Trust za olje** je mrtev. Zvezno višje sodišče je provzročilo njega smrt. Ali 35 članov trusta za olje je živih. Zvezno višje sodišče jim je dalo navodila, kako lahko živijo in vspevajo, pa brani svoje koristi, ne da bi prišli s protitrustanskim zakonom v protislovje. Z drugimi besedami: Kača je slekla svojo kožo, ostala je pa ista boa constrictor — ista kača, ki stare in zdrobi vsakega, ki ji pride pred žrelo. Uničevanje trustov, ki ga igrajo naši borzuarji političarji je res naj bolj vesela komedija na političnem odru.

— **Kdor vé**, na kakšen način pridejo današnji milijonarji do bogatstva, se ne da voditi za nos od kapitalistov in njih plačanih zagovornikov v fraku in kuti. Oboževanje kapitalistov ne pomeni nič drugega, da imajo dotičniki, ki si jim klanjajo, prav malo spoštovanja do samega sebe.

— **Najboljši ljudje** niso oni, ki imajo polne mošnje denarja, se oblačijo po modi, v kretanju posnemajo opice in izgovarjajo nekam svečano: klanjam se.

Najboljši ljudje so oni, ki imajo v svojem sreju in možganih plemenite ideje, načela in nazore.

— **Štrajk angleških mornarjev** je dokazal, kakšno ulogo igrajo delavci v svetovnem obratu. V svetovnem obratu izpolnjuje vsaka stvarica, vsako bitje svoje mesto. Ako v tem kompliciranem obratu manjka najmanjši delček, toda ne more delati pravilno. Ako delavci

Vsi za jednega (delajo) —

Jeden za vse (žre)!

nočejo spolnjevati svoje naloge, potem obrat stoji. Posamezni delavec ne opravi nič. Posameznika se lahko nadomesti. Ako pa nastopijo delavci ene stroke složno in naenkrat, tedaj kapitalistom ne pomagajo polne mošnje denarja, ukloniti se morajo delavski volji.

Ako bi ne bilo premogarjev, bi morali tudi milijonarji prezebiti po zimi. Tudi brez tkalcev, pekov, čevljarjev, krojačev itd., ne more obstati današnja človeška družba.

Delavci! Vzlic tej zlati resnici vas kapitalisti, in oni, ki se senčijo v njih milosti, prezirajo. Ali ni skrajni čas za delavce, da se organizirajo strokovno, gospodarsko in politično, da oholi drhali, ki prejema dobrote od delavcev, povedo jasno in odločno, da so se naveličali preživljati leno sodrigo v baržunu in svili.

— **Zagovorniki kapitalističnega sistema** kaj radi povdarjajo, da žena spada na dom — v hišo, da hočejo hudobni socialisti razdreti družinsko življenje. In ker živimo v kapitalistični dobi, v kateri bi morda žena po trditvah zagovornikov kapitalizma bivati v kuhinji, radi tega dela danes v Nemčiji 9.400.000, v Franciji 6.800.000, v Avstriji 5.600.000, na Angleškem 5.300.000 žena in deklet v tvornicah.

Tudi kardinal Gibbons, ko je govoril o ženskem volilnem pravu, je dejal, da je za ženo mesto v hiši in ne v politiki. Po njegovem mnenju bi žene ne smele niti zahtevati volilnega prava.

S pravim satanskim veseljem je neki katoliški list obelodanil mnenje kardinala o ženskem volilnem pravu.

Črni kolega pri katoliškem tedniku je menda pozabil, da so pri zadnji volitvi v šolski svet, vlačili duhovniki v Milwaukee tercialke in druge pobožne dušice v ženskem krilu na volišče, katerim je sploh prepovedano zapuščati samostan.

Ali se taka dejanja ujemajo z besedami kardinala Gibbonsa? Tako zgleda toleranca Rima! V tem oziru smo "brezbožni" socialisti vendar boljši ljudje, ker zahtevamo za ženske v vsakem oziru iste pravice kot za moške.

— **V dvanajstih njujorskih hladnih shrambah** so nadzorniki zdravstvenega urada našli 7.300.000 funtov perotine in mesa, štiri in pol miliona funtov rib, dva miliona funtov sira, šest milijonov funtov sirovega masla in 500.000 zabojev jaje. Živila hranijo v shrambah, da jih umetno dražijo in jim vržejo tem večji dobiček.

— **Naselniški komisar Williams** na Ellis Islandu — otoku solz je samooblastno odredil, da mora vsak priseljence imeti petindvajset dol. v žepu, ako hoče stopiti na suho v Ameriki. Zdej je pa zvezna vlada izjavila, da zakon ne določa gotove svote in da je treba vsak slučaj soditi in preiskati posebej.

Ta izjava pomeni, da priseljenci ne bodo izpostavljeni nepotrebnim šikanam naselniških uradnikov. Seveda ni to velika olajšava, vendar je pa boljše kot nič.

Vzlic temu pa prohibicionistiški fanatiki še nadalje trdijo, da je v teh "mehkih" pijačah odrešenje za človeštvo.

— **Taft je človek**, ki bi rad vstrel vsem borzuarznim političarjem. S svojo lastno stranko je prišel v konflikt, vseeno pa dela poklone republikancem in demokratom. Mož zdaj mnogo govori o osebni svobodi, o ohranitvi privatne lastnine, zaeno pa "grmi" velekaptalu in socialistom.

Taft bi najrajše uničil velekaptaliste na ta način, da bi jim prav nič ne škodil. Ž njimi se Taft še nikdar ni skregal za res. Socialiste ima pa še bolj na piki. Tem želi, da bi odšli v deželo, v kateri raste poper.

Tudi Taft se bo kmalu prepričal kot njegov prednik, da danes ne vlečejo fraze, da hoče ameriško ljudstvo pozitivno delo.

— **Oni dobri ljudje**, ki vedno dvomijo, da morajo delavci v Ameriki bolj trdo delati, se zdaj lahko prepričajo, da so vse življenje živeli v zmoti.

Kongresnik Wilson je dejal tekom svojega govora v zbornici, da ameriški delavci proizvečejo tekom enega leta za \$2400 vrednosti, mejtem ko delavec na Angleškem izdelala blaga le za \$556.

Vse pritožbe glede nerednosti pošiljanja lista in druge stvari tičočee se "Proletarca" je poslati na sodr. Frank Podlipca, 604 N. Curtis St. Chicago, Ill.

Iz polja delavstva.

— Posvetovanja med železniškimi uslužbenci in magnati Illinois Central železnice, kakor tudi družbami Harrimanovih prog so bila pretrgana zadnjo soboto in veliki štrajk je sedaj vprašanje par dni. Železniški delavci zahtevajo — kakor smo že poročali — priznanje svoje "system-federacije", kar pomeni več plače in manj ur dela. Položaj je sledeči: 25.000 zaposlencev Union in Southern Pacific železnice je glasovalo za štrajk, ko je družba zavrnila njih zahteve; tem se je pridružilo 13.000 zaposlencev Illinois Central proge. Chicago & Northwest železnica je takisto odklonila zahteve svojim 5000 vslužbencem, ki pa še niso glasovali za štrajk. Vslužbeni Chicago, Rock Island & Pacific železnice se te dni posvetujejo z družbo glede priznanja njihove zveze. 38.000 mož na Illinois Central in Southern Pacific progi je torej pripravljenih na štrajk vsako uro. Mednarodni odbor železničarskih unij je dal I. C. železnici ultimatum, da mora do 5. t. m. priznati zahteve delavcev, če ne, sledi štrajk.

— Glasom letnega, statističkega poročila, kterega je objavil te dni David Ross, tajnik državnega oddelka Bureau of Labor, je bilo lansko leto 1910 v državi Illinois usmrčenih pri delu 564 delavcev, bolj ali manj telesno poškodovanih pa 5194. Prejšnje leto 1909 je bilo ubitih 855, ranjenih pa 2359. Železnice so ubile največ delavcev: 292, potem pridejo fabrike: 120, v premogokopih 114 itd. Tako teče delavčeva kri!

— **Železniške družbe** v Ameriki so tekom zadnjega leta sistematično odslovile 81.870 delavcev. Kje so ti delavci sedaj? Iščejo dela. Mogoče, da je kateri iz med njih že dobil delo. To pomeni, da ga je pa nekdo drugi izgubil! 81.870 delavcev — samo železniških delavcev, koliko pa drugih! — je še vedno brez dela. Ti delavci, ako niso razrednozavedni — in večina žalibože še ni — bodo sedaj, ako zaštrajkajo železničarji, dobrodošli železniškim kraljem; porabili jih bodo za — skebe. Razume zdaj, kako znajo igrati kapitalisti?

— **Industrialni delavci** v Avstriji si v psošnem počasi le izboljšavajo svoj položaj. Tekom zadnjih sto štrajkov so delavci zmagali v osemnajstih slučajih. Tekom 51 disputacij (nesporazumljenj) je bilo prizadetih 9838 delavcev.

— **Centralna delavska unija** v Fresno, Cal., apeluje na delavstvo širom Amerike, da se ogiblje tistega kraja. Ni dela, a brezposelnih je dosti.

— **Štrajk mizarjev** v Minneapolisu je končan. Dobili so 5 centov več na uro.

— **Plumberi** v Sheboyganu, Wis., so po pardnevem štrajku priborili zvišanje plače 45 centov na uro.

— **Štrajk premogarjev** v Salida County, Illinois, še vedno traja.

— **Lokalne unije** v Clevelandu, O., so zaključile, da ne bo generalnega simpatičkega štrajka v prid štrajkajočim krojačem, kakor se je prvotno nameravalo. Organizirani delavci bodo prispevali tedensko \$2500 v štrajkovni fond krojačev, oziroma 25.000 članov clevelandске "Federation of Labor" bo plačevalo po deset centov na teden.

— **Korak naprej** so zvršili ču-riški delavci v Švici. Zgradili bodo zadrudni dom za tri milione frankov. Konzumno društvo šteje 21.000 članov. Denarnega prometa so imeli zadnje leto za sedem milijonov frankov. Na glavnem letnem zborovanju so zaključili soglasno, da se zgradi zadrudni dom. Dom, ki bo služil tudi za trgovino, bo stal sredi mesta, kjer je najživahnejši trgovski promet. Kedaj homo pa začeli slov. delavci v Ameriki?

Kako dolgo še bodo delavci molili gluhim ušesom?

Neki ameriški satirični list je povedal tole:

"Ustanovila se je nova železniška družba. Ravnateljstvo je bilo izključno v rokah jedne rodbine. Oče je bil izvoljen predsednikom nove družbe, starejši sin tajnikom, srednji blagajnikom in mlajši sin je prevzel mesto generalnega poslovođe. Nečaki, bratranci in ostala "žlahta" si je pa porazdelila mesta ravnateljev. Ostal je še eden stari strije, kateri je pa bil do kraja gluh, vsledčesar je bil nesposoben za kakšen važnejši posel pri vodstvu nove železnice. Ugibali so in ugibali kam bi vtaknili gluhega strije. Po dolgem tuhtanju so jo le pogodili in zadovoljni so bili vsi, iz srca zadovoljni. Stari gluh strije je dobil mesto v privatnem pravdnem oddelku nove železniške družbe. Njegova naloga je bila — poslušati pritožbe telesno poškodovanih in osleparjenih potnikov!"

V tej satirični primeri odseva popolna karakterizacija vseh železniških družb, tvorničkih in rudniških korporacij, sploh vseh monopolov na širokem polju moderne industrije. V pisarni vsake tvornice, rudnika, železnice, iz kratka: povsod, kjer pride mezdni suženj, delavec v dotiko s svojim razrednim nasprotnikom, kapitalistom, sedi "stari, gluh strije" in — poslušaj prošnje, tožbe in pritožbe delavcev.

Današnji delavec je telesno svoboden — to je vse! Ako pa hoče jesti, obleči se in spat pod streho, mora imeti denar, mora delati; ako hoče delati, mora prositi, lepo prositi za delo. Redki so slučaji, da bi kapitalisti klicali delavce na delo; izjema je le tedaj, če rabijo skebe.

Na tisoče, stotisoče delavcev se kladi dnevno od mesta do mesta, od fabrike do fabrike, od rudnika do rudnika in prosijo dela. Zdravi so in krepki; lahko bi delali in radi bi delali — prosijo in molijo, toda kapitalist je gluh. Lahko bi slišal, ali neče. Odzove se le tedaj, kadar je v interesu njegovega profita, da lahko producira nekaj več, ali pa tedaj kadar ima na vratu štrajk. Zato pa je v interesu kapitalista, da vedno gledajo in morajo gledati na to, da je vedno velika armada delavcev brez dela.

Delavci, ki si štejejo v "srečo", da smejo delati in dobivati majhno plačico, ktera komaj zadostuje za obstanek borpnega življenja, naravno želijo in hočejo več za svoje delo. Hočejo krajši delavnik, da dobe več počitka za svoje trudne ude, več časa, da zamorejo biti s svojimi družinami. Zopet ponižno prosijo in molijo kapitaliste za povečanje plače, za krajši delavnik. Zastonj! Kapitalist je gluh. Ima zdrav ušesa, toda slišati noče nikogar. Ako ga pa delavec v vpešnem boju prisilijo, da ugodijo njihovim zahtevam, si kmalu poravnava odbiti profit s tem, da podraži ceno izdelkom, vsled česar mora delavec kot najmočnejši konsument kmalu dati nazaj kar je pridobil v svojem boju. Delavec vselej izgubi, vselej vleče "ta kratkega", pa naj ima slabšo ali boljše plačo.

Med ameriški delavci je že od nekdaj navada, da potom konservativnih voditeljev svojih zastarelih unij vedno beračijo in molijo na prahih zakonodajnih zbornic za delavske zakone. V zbornicah naravno danes se sede v ogromni večini ali pa izključno hlapi kapitalistov, ki sedijo na ušesih, kadar poslušajo delavce. Kljub vsemu beračenju sklepajo se zakoni v prid kapitalistov, ne pa delavcev.

Kako dolgo bodo še delavci molili gluhim ušesom? Večina delavcev se še danes ne zaveda da jih kapitalisti nočejo poslušati. Ako bi se delavci zavedali svoje orjaške moči, bilo bi jih sram, sram, da se plazijo ponižno pred majhno armadico mogotcev, kterm so oni ustvarili vse bogastvo. Delavec producira vse; on hrani in zaklada kapitaliste; od njega je odvisno razkošje in brezdelno življenje njegovih tiranov. Delavec, ako hoče, ustavi z združenimi močmi v par dneh vso proizvajalno mašinerijo; ako on hoče, niti jedno kolo na železniških tirih, v fabrikah ali v podzemeljskih rovih se ne gane. Vse delo, ves promet in vsako gibanje zamore delavec ustavi in kapitalist se bi tresel v svoji slabosti in neznatnosti.

Ne prosí, ne molí, delavec, temveč zahtevaj — zahtevaj!! Moško, neizprosno zahtevaj! Saj, kar zahtevaš, je tvoje. Delavec ustvari vse, zato mora biti delavčev. Potom glasovnice na volilni dan morajo delavci zahtevati, da se preustrojijo zakoni in ustava v splošne koristi delavskega razreda. To je edina pot in pa generalni štrajk do — socialne revolucije.

BLAZNI IZRODKI BLAZNEGA SISTEMA.

Kongresnik Fowler je 19. avg. povedal v Washingtonu tole zgodbičo, katero so takoj obelodanili tamošnji listi: "Pred par tedni sem bil povabljen na pasjo gostijo v Lake Calumetu, katero je priredila bogata družabna dama iz Chicago na čast svojemu psu. Navzočih je bilo veliko število gostov, večinoma dam. Otroka nisem videl nobenega, toda vsaka gospa je imela najmanj po jednega psa v naročju. Psi so bili oblečeni v moških in ženskih oblekah in na komando so morali capljati samo po zadnjih nogah. Najlepši pes je korakal za domačo gospo in držal v gobcu dolgi konec njenega dragocenega krila."

Montclair v N. J. je mestee večjih in manjših bogatinov. Obstojí iz samih vil in lepe gladke ulice senčijo košata drevesa. Na košatih drevih se je pa letos, kakor vsako leto, naselilo nebroj raznovrstnih ptičev. Naredila so gnjezda in vsako jutro na vse zgodaj pričeli hraniti mladiče, živkati, žvrgoleti in prepevati. To pa "modnim" ljudem, predvsem pa "modnim" damam v Montclairu ni bilo po godu. Da bi jih ptiči s svojim žvrgolenjem motili v sladkem, jutranjem spanju? Kakšna predznanj! In časopisi poročajo: Modni prebivalci mesta Montclair so najeli par mož, ki so s puškami vsak večer streljali na drevesa ob ulicah; vsak strel je zrušil lep kup ptičev iz gnjezd. To se je ponavljalo tako dolgo, dokler niso postreljali in pregnali vse ptiče iz mesta in sedaj imajo "modneži" miren spanec ob jutrih.

Kralj olja, D. Rockefeller je ukazal zgraditi tisoč čevljev dolg tunel od ceste pa do svoje privatne palače v Rochesteru. Tunel bo služil za vozniške in také osebe, ki mu dovažajo in donasajo mleko, kruh, grocerijo in druge potrebne stvari. Rockefeller ne mara, da bi takšni "navadni" ljudje prihajali v njegovo palačo po ravno isti poti koder on hodi. Njegovo "Veličanstvo" hoče, da se umaknejo pod zemljo, kjer jih nihče ne vidi, in kar on hoče, tako se zgodi!

V Buffalu, N. Y., je pred kratkim erknil pes-pudelj, lastnina Mr. in Mrs. Robert Croina. Pasja mrha je bila na to balzamirana in položena v dragoceno krsto okinčano s svilenimi trakovi. Na mesto, kjer je pokopan, bodo mu postavili spomenik iz granita. Dokler je pes živel, je spal na pernici in izpil je vsak večer dve steklenici neke fine sladke pijače. Srečen pes! Mnogi reveži ga je zavidali!

Današnja doba je doba kontesta med možgani in pestjo, kontesta med vedo in praznoverjem.

RAZREDNA JUSTICA.

— Sodnik Norton v Stocktonu, Cal., je obsodil na dve leti ječe nekoga Juan Bargasaa, kateri je ukradel dva zaboja tobaka.

— Sodnik Bledsoe v San Bernardino, Cal., je proglasil zakon, po katerem mora avtomobilist ustaviti svoj avtomobil v slučaju, da povozí človeka, protiuustavnim, češ, da diši po razredni zakonodaji. (Potemtakem je sodno postopanje proti vsakemu umoru tudi protiuustavno.)

— Sodnik Archbold v New Yorku je pred kratkim obsodil nekoga bogatega igralca za denar, kateri je pri raznih sleparskih igrah prisleparil na tisoče dolarjev, na globo \$50. Ravno tisti dan je pa obsodil nekoga revnega Grka na tri mesece zapora, ker je zakrivil majhno goljufijo pri vaganju fig. — Harrison Ward, 14 letni deček, je bil 21. jul. v Washingtonu, D. C., obsojen na sedem let v mladinsko popravnico, ker je ukradel — štiri časopise vredne 4 cente.

PRIZNANJE.

Newyorški "Glas Naroda" je pred kratkim priobčl v dopisu iz Milwaukee glede tamošnje socialistične uprave sledeče:

"Pa naj bo že barva (namreč rdeča) kakoršna hoče, neovrženo dejstvo pa je, da so naši socialistični mestni in drugi uradniki "all right", pa naj reče kdo kar hoče. Njih točnost, poštenost, marljivost in požrtvovalnost za zboljšanje mesta je lahko za vzgled drugim strankam. Ako pa niso toliko storili kot bi radi, ni njih krivda, marveč določbe mestnega charter - ja, po katerih ima stranka vezane roke in katera se ne da spreminiti brez državne zakonodaje. Vse vesti o ponesrečenem poskusu socialistične uprave so podla laž, ki so jo poslali v svet nasprotniki z namenom diskreditirati socializem in ga pokazati pred ameriško javnostjo kot "bluff" navnežev. Cela situacija bo jasna, ako povem, da imajo kapitalisti na razpolago nad 10 dnevnikov raznih narodnosti, dočim imajo socialisti samo tri tednike (angleškega, nemškega in poljskega). Odkar so socialisti na krmlu naše mestne uprave, se je število konvencij skoraj potrojilo. To kaže veliko zanimanje za Milwaukee, nedvomno... Svoj čas se je pisalo, da je zmaga naših socialistov kriva, da je sedaj toliko ljudi brez dela. Istina pa je, da se pri nas sedaj izdela dosti več produktov, kakor se ga je pred dvema leti ob istem času. Vzrok, da je kljub temu še vedno dosti ljudi brez dela, tiči v tem, da se je v zadnji krizi preselilo tisoče delavstva iz drugih mest, zlasti na vzhodu; to pa zato, ker je bila v Milwaukee kriza dosti milejša kot drugod."

Te vrstice, ktere je obelodanil "Glas Naroda", vsebujejo neiskano priznanje, kakoršnega bi socialisti težko pričakovali v socialističnih listih. Vse drugačne stvari o socialistični upravi v Milwaukee so slovenski delavci nedolgo tega čitali v "Amer. Slovencu" in bluffarski "Ameriki". Dopisnik omenjenih vrstic je nedvomno razsoden delavec, če ni socialist. Takih dopisov in poročil je še tręba.

Umazano perilo Lorimerjevo še ni oprano, a že pripravljajo tam doli v Washingtonu "žehto" za drugega senatorja — Stevensonaa iz Wisconsinaa. Stevenson, tako pravijo, si je tudi kupil sedež v senatu. In zato bo preiskava. Humber! Ako hočejo biti gospodje senatorji odkritosrni in pravični, tedaj bi morali preiskati izvolitve celega senata, in vsak naj bi prišel s preiskavo kar pri sebi. Nato naj preiskujejo volitve kongresmanov, governorjev itd. po vrsti. Brez korupeije ni nikjer, kjer gre za bogat plen pri demorepublikanskem koritu.

Taft se zadnje čase trudi, da bi skoval svetovni mir. Pod njegovim vplivom se sklepajo razsodiščne pogodbe (arbitration treaties) med Zed. državami, Anglijo in in Francijo. Ta razsodiščna pogodba — na podlagi ktere bi se imele vse slučajne diference poravnati potom razsodišča v Hagu — se bo kmalu pokazala kot navadna farsa. Ako je Taft v resnici proti vojni, potem naj advokata razboreženje armade in naj povzdigne svoj glas proti

gradnji vsake nadaljne bojne oklopnjače, ktere požro milione dolarjev. Pridigati za mir, a na drugi strani množiti armado in bojne ladje se pa pravi — igrati klovna. Kapitalizem sploh ne more biti brez armade in brez kanofov. To se je ponovno pokazalo zadnje dni na Angleškem, ko so postavili kar cele kore vojaštva proti štrajkarjem. Resnični svetovni mir bo ustvarilo šele razredno zavedno delavstvo, delavstvo vseh narodov, kadar ne bo več hotelo biti za topovno hrano. Kadar vladarji in kapitalisti ne bodo mogli nikogar več dobiti, da bi se pobijal in klal zanje, takrat bo vsake vojske konec.

ALI SO SOCIALISTI "GLIH TAKŠNI"?

Naši nasprotniki večkrat zabrusijo nezavednim delavcem: "Socialisti niso nič boljši od drugih! 'Glih takšni' so kot republikanci ali demokrati, kadar so izvoljeni v javne zastope ali urade. Grabijo, prejemajo 'mito' itd."

Ali res? Do danes še nismo slišali, da bi bili "glih takšni", dasi je že čez 300 socialistov v raznih uradih in zastopih v Zed. državah. Par socialističnih aldermanov je res že kršilo strankine principe, toda morali so takoj resignirati na pritisk stranke. Za enkrat pa naj našim nasprotnikom odgovarja sledeči slučaj, kateri se je dogodil pred par dnevi v Butte, Mont.:

Mesto Butte ima od lanske jeseni socialističnega župana, par drugih socialističnih uradnikov in štiri aldermane v mestnem zboru. Neki gostilničar je prišel k Thomas J. Pooheru, socialističnemu policijskemu magistratorju in mu ponudil \$20 v zlatu, da bi ustavil proti njemu naperjeno sodno postopanje radi igranja za denar v njegovi gostilni. Poohar je odločno odklonil denar, toda mož je vrgel zlatnik na mizo in naglo odšel. Poohar je vzel denar in šel k mestnemu pravdniku, zahtevajoč, da se dotični gostilničar stavi pod obtožbo radi poskušanja podkupovanja mestnih uradnikov. Pravdnik je pa rekel, da bi ne bilo nič s tožbo, ker ni potrebnih prič. Socialistični magistrator je kočno izročil denar in celo zadevo mestnemu zboru, da ukrene, kar hoče. Tamošnji dnevnik "the Butte Miner" je podrobno poročal o tem slučaju, omenil pa ni, da je Poohar socialist, boječ se, da bi socialistom naredil reklamo.

Kaj si mislite? Slišali smo že, da je stotine in stotine republikanskih ali demokratskih uradnikov sprjemalo podkupnino — kar je med njimi že nekaj navadnega — a do danes pa še nismo slišali, da bi kateri republikanec ali demokrat storil to, kar je storil socialist Poohar v Butte.

Dopisi.

Glencoe, Onto.

Cenjeni sodrug urednik:— Priloženo Vam pošiljam enega novega naročnika in par vrstice, da jih priobčite v predala "Proletarca".

V Glencoe, kjer se je 15. januarja proglasil štrajk, se je dne 14 t. m. začelo zopet z delom. Kakor se kaže, se bo vnaprej delalo stalno, vendar ne vabim nobenega semkaj, ker je mnogo ljudi na odprtje pripravljenih in ne bo lahko dobiti dela.

Delora majna, ki je last Voughtioghny Coal Co, in ki že ne dela vsled štrajka nad eno leto, je vsa zaraščena s travo. Od omenjene majne superintendent Hill Répars, ki je bil gl. provzročitelj štrajka, sedaj uvideva, da se delavcem ne da tako hitro upogniti tilnik. Toda poskuša pa še vedno s svojimi triki. Sedaj je zbral skupaj nekaj prilizencev in jo mahnil z njimi na Vorning, tri milje oddaljeno majno, ki je bila pred par leti zaprta po državnem inšpektorju za premogarstvo. Jama je jako na slabem glasu. Pred tremi leti so bile v njej dve eksploziji. Delavci so v njej v vedni nevarnosti. Streh nima nobene in vsled tega pada vsa smet in nesnaga direktno v šoht. Superintendent se pa malo briga, da bi oskrbel varnostne naprave. Omenjeni superintendent ima najraje Poljake, Hrvate in Slovake, kateri se mu puste izkorščati. Pri temu pa on ni len. Utргуje jim mezde, kjer le more,

od kamna jim ne plača nič, podstave morajo postavljati istotako zastonj.

Za cenkvemarja imajo enega Črnogorca, katerega je — tako se pripoveduje — superintendent radi malenkostne zmot, oklofutal.

Ker ima omenjena kompanija mnogo praznih hiš, mora vsak delavec, kdor hoče da dobi delo, vzeti v najem eno teh bajt. Rent si kompanija odtrga od plače.

Vsekakor ima dotični super. lahak posel s temi delavci. Kako tudi ne; saj se za nič drugega ne zanimajo kakor za Kostiko in pa šnopec.

Prav dobro došli so tej kompaniji katoliški priganjači, ki priganjajo delavce prav po katoliško, da dobe bossi več profita.

Vse take stvari se odpravijo sicer že z Unijo, toda odpravilo se bo korenito za vse šele tedaj, ko bodo delavci izvolili svoje zastopnike v državno in kongresno postavodajo. Da pa bo to mogoče, moramo podpirati, čitati in razširjati socialistično časopisje.

Socialistični pozdrav vsem bojevnikom za delavske pravice. N. Ž.

Aurora, Minn.

Cenj. uredništvo "Proletarca":— Priobčite v naše Glasilo to-le: Odbor Jugosl. soc. kluba št. 54. je sklenil, da se vrše redne mesečne seje vsako drugo in zadnjo nedeljo v mesecu pri Frank Filanovich, soba 14. ob 9. uri dopoldne.

Namesto odstoplega, je bil izvoljen nov tajnik. V vseh zadevah, tičeših se kluba, naj se v bodoče obračajo sodrugi na sodr. John Mihelicha, Bx 281.

Delavci v Aurori, pristopajte h klubu, sedaj je prilika, da se vsakdo organizira v svojo delavsko politično stranko in vstopi v vrsto svetovnih-sobojevnikov. Socialistična stranka raste. Ne vstrašite se keputelj in nevednežev pa strahopetcev, ki stisnejo rep med noge pri vsakem novem pojavu. Ne verjemite tudi tistim, ki nas obrekujejo, češ, da smo brezverci in še tisoč drugih reči. Socializem se ne peča z verstvom, ampak je gospodarski nauk, ki uči, kako izkorščajo bogatimi katoliški ali nekatališki, delavce, in kako bi se dalo to odpraviti.

Sedaj, ko se je sodr. L. Gorjupu posrečilo osnovati klub, je led prebit; ostaja nam le še, da to postojanko uvrstimo in pojačamo. To se pa bo zgodilo le tedaj, če bo vsak sodrug prevzel kos dela v agitaciji.

Aurora mora naprej, da bo ena vzgledna organizacija v Jugosl. soc. Zvezi. Da bo nam mogoče vršiti to delo uspešneje, bo treba opustiti marsikaj, kar nam sedaj ni prineslo nobenega dobička; pri tem mislim na nezmerno pijačo, kvartanje za visoke svote, kar vse je že marsikomu prineslo bridke izkušnje brez kakih interesov ali koristi. Naprej torej!

S socialističnim pozdravom John Mihelich, tajnik.

Primrose, Pa.

Cenjeni sodrugi pri Proletarcu! Tale dopis je brezdvomno prvi iz tega kraja, kar seveda ni nič izvanrednega. Tudi to ni nič izvanrednega, da so tukaj prav take delavske razmere, kakor v drugih krajih, od koder se je že poročalo v Proletarca.

Iz enih krajev se čita, da se ne dela, iz drugih zopet, da dela malo itd. No, v našem kraju se dela, še preveč se dela; ampak kaj pa pomaga samo delo, če ni prave plače. Od dela ni bil še nobeden debel, niti bogat.

Pri nas imamo precej takih ljudi, ki nočejo delati; žive se na ta način kot vagabundje, da delajo drugi zanje. To so naši kapitalisti.

Seveda, stvar je že stara in se nanjo nihče ne ozre; najmanj pa naši zaspani delavci, ki mislijo, da je vse tako vstvaril ljubi "bugec". Tem ljudem je treba zdravila — socialističnega časopisja.

Kolikor bo v moji moči, bom gledal, da pridobim kakšnega novega naročnika na Proletarca, s tem bom naredil dobro delo dotičniku, ki ga je naročil in listu, — konečno pa še celi družbi povrh, ker bo pridobila novega vojevnikaa za preobrat sedanjega krivičnega družabnega reda.

Pazite kdaj priromam. Naročnik. John Batich.

Cenjeno uredništvo "Proletarca":— Prosim, priobčite v našem "Proletarcu" to-le:

V tem kraju ni kdo ve kake industrije. Večina delavcev je zaposlenih v Mineral Point Cink Work Co. Dela se stalno — še preveč, za kar že poskrbe lastniki-baroni dotične tovarne. Kompanija je zgradila več hiš, katere je sedaj začela prodajati. Vsak delavec zamore kupiti eno, za kar plačuje na obroke, samoumevno z obrestmi. Če je delavec slučajno bolan, potem dobi navadno lay off in sicer od 7—14 dni. Ko pa pride nazaj, ne dobi več svojega prejšnjega mesta, ampak dobi novo, in tako človek vedno nesiguren. Kdo ima na glavi izplačevanje hiše, ta ne sme biti nikdar bolan, sicer ima velik trubel. Seveda, če delavec ni dovolj krepak, da bi mogel vse težkoče prenesti, mora pustiti hišo Kompaniji in iti s trehubom za kruhom.

Tako postopajo kapitalisti z ljudmi, ki se nič ne zanimajo za delavsko gibanje.

Delavci, zdramite se! Naročite si delavske liste. Čitajte "Proletarca" in delujte na to, da se čimprej vstanovi socialističen klub.

Res je, da se človeku ne zljubi mnogo, ko pride domov iz dela truden in izmučen, toda pomisli delavce, da se zate drug ne bo zanimal, če se ne boš sam. Če imaš novice za druge stvari, imej ga še za izobrazbo.

V drugih slov. kolonijah povsod rastejo socialistični klubi, ali naj tukaj spimo, dremljemo? Nikakor ne!

Kličem torej še enkrat: v vrste za ustanovitev socialističnega kluba!

Pozdrav na vse zavedne delavce! Socialist.

Meadow Land, Pa.

Cenjeno uredništvo:—

Če človek hodi okoli, ima prilično marsikaj videti, čó čemer bi preje ne bil niti sanjal. Moje vnanranje ima največ opravka z West Morelandskim štrajkom. In tako sem pred kratkem obiskal razne slovenske naselbine.

Ne dolgo tega sem se mudil na Hackettu, kjer živi prilično število slovenskih delavcev. Najzanimivejše med njimi je to, da so skoraj vsi socialističnega mišljenja. Organizirani sa v jugoslovanskem socialističnem klubu, ki spada v Jugosl. soc. Zvezo v Chicagu. Njih napredek je res posnemanja vreden. Dalje sem se mudil v Sygan, kjer so baš krasili novo zgrajeno društveno dvorano, ki jo otvorijo s slavnostjo dne 3. septembra. V tej naselbini vlada absolutna sloga in resnično bratstvo.

Z društvenega, prosvetnega in političnega ozira, stoji ti ljudje daleč naprej za marsikatero večjih slov. naselbin v Ameriki. Imajo podporno društvo Bratstvo št. 6, spadajoče k S. N. P. J., bralno društvo "Mladi Vrh", Pevski zbor in socialistični klub. Vse to tvorijo eni in isti člani.

Kakor sem slišal, pride dne 3. septembra, ko bo slavnostna otvoritev nove dvorane, nad 900—1000 ljudstva iz raznih bližnjih krajev na sodelovanje. — Stavba, katero sem si ogledal natanjko, je krasno poslopje. V ozadju namestavljajo nasaditi drevje, in tako narediti krasen park za piknike in druge podobne slavnosti. Stavba stane brez tistega dela kar so ga naredili člani — in treba je vedeti, da so člani naredili sami vse, kar spada v tesarsko, mizarško in zidarstvo obrt — nad 3000 dolarjev. K tej svoti bodo prispevali vsi gori navedeni odseki, ki spadajo v eno telo —telo prosvete.

K otvoritveni slavnosti — tako sem zvedel — so povabili tudi Jože Zaverznika iz Chicage, urednika "Glasila" S. N. P. J. in sourednika "Proletarca". Jaz sem dobil ob zaključku teh novice tak utis, da bo 3. septembra eden najznamenitejših dni, daleč naokoli te krasne slovenske naselbine, ki v resnici zasluži, da se jo posnema v slehernem kraju, kjer žive naši proletarci. Da mene ne bo manjkalo — sem se tudi zaklel, in prav gotovo je, da ga bom na združavje vsem tistim, ki so pripomogli, da se je storil ta vzgled ostalim — stisnil marsikak glazek.

Konečno naj zakličem vrlim Sygančanom: krepki naprej! Naj rodi vaše delo stoteren sad in stoteren odmev! Naročnik. John Batich.

Jugoslovanska socialistična Zveza v Ameriki.

EKSEKUTIVA:

Joe Zavertnik st. Tomo Bešenik, B. R. Savič, Frank Udovich, Katarina Strahota, Spasoje Marković, Josip Kolar, Stefan Perin.

Frank Petrič, tajnik, 1830 So. Centre Ave., Chicago.

- 1. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Podlipec, 604 N. Curtis St., organizator M. Kulovec.
- 2. Glencoe, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Kravanja, Box 101.
- 3. Allegheny, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Anton Horvat, 937 E. Ohio St.
- 4. La Salle, Ill. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Valent. Potisek, 1237 — 1st St.
- 5. Conansburgh, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Jack Kocjan, Box 508.
- 6. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Andr. Trstenjak, 1830 So. Centre Ave.
- 7. Milwaukee, Wis. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Niek, Hinich, 404 Park St.
- 8. Forest City, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Verbaj, Box 140.
- 9. Kenosha, Wis. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Fr. Zerovec, 818 Jenne St.
- 10. E. Pittsburg, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Gračanin, Box 388.
- 11. Sygan, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Glazar, Box 77, Morgan, Pa.
- 12. St. Louis, Mo. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos Filipovich, 1419 Salisbury Street.
- 13. Clairton, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Ivan Celan, box 155, Blair St.
- 14. Chicago, Ill. — Jugosl. zensko soc. udruženje, tajnica Tereza Petrak, 1142 Harrison Street.
- 15. Youngstown, O. — Jugosl. soc. udruženje, taj. Ivan Ivanovich, 1004 Caldwell ave., organizator J. Filipan.
- 16. So. Sharon, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Ivan Mak, 1016 Hamilton av.
- 17. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik B. R. Savič, 2318 Clybourn av.
- 18. Kansas City, Kans. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Mirko Malec, 422 Sandusky Ave.
- 19. Chisholm, Minn. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Joe Drobnik, box 679.
- 20. Indianapolis, Ind. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Filip Godina, 909 W. Pearl St.
- 21. Steel, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Dernač, Box 26.
- 22. Cleveland, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik M. Petrovič, 5436 Strand St., Jos. Jauch, organizator.
- 23. Roslyn, Wash. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Niek, Pozarich, box 451.
- 24. Hackett, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Tony Mrak, Box 31.
- 25. Breezy Hill, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Lekše, Box 94.
- 26. West Mineral, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Pongrac Jurshe, P. O. B. 357.
- 27. West Newton, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Bartl Vertačnik, R. F. D. 3, Box 98.
- 28. New York, N. Y. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Peter Matich, 92—11th Ave.
- 29. Frontenac, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Krajatelj, Box 108.
- 30. West Allis, Wis. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik S. Celich, 541 — 60th Ave.
- 31. Milwaukee, Wis. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Fr. Novak, 257 — 1st Ave.
- 32. East Palestine, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Poženel, Box 139.
- 33. Oglesby, Ill. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Bergant, Box 173.
- 34. Oregon City, Oregon. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Kurik, Box 155.
- 35. Clinton, Ind. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Leop. Prašnikar, Box 67.
- 36. Joliet, Ill. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Andlovich, 205 Indiana St.
- 37. Adamsburg, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Josip Mostar, Box 120, organizator Martin Brunet.
- 38. Superior, Wyo. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Lukas Grosar, Box 341.
- 39. Waukegan, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Jak. Podboj, 717—5th St.
- 40. Panama, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Joe Ferjančič, box 10.
- 41. Portland, Ore. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik J. Obad, 1088 So. Front St.
- 42. Calumet, Mich. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik J. Krpan, 813 Portland St.
- 43. Collinwood, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Alois Škof, 5806 Coljutto.
- 44. Virden, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Stempihar, box 127.
- 45. Monessen, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Šetek, Box 82.
- 46. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Urbančič, 818 Austin Ave.
- 47. Gary, Ind. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Geo. Maravich, 2193 Washington Street.
- 48. Aurora, Minn. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Mihelich, Box 291.
- 49. Victor, Colo. — Jugosl. soc. klub, tajnik M. Eror, Box 702, organizator Dragotin Pogorelec.
- 50. East St. Louis, Ill. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Badalich, 1234 9th Street.
- 51. So. Side Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Dušan Botich, 2802 Carson Street.
- 52. Indianapolis, Ind. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Joca Petrovich, 523 W. Washington Street.
- 53. New Brighton, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Frank Samac, 910 13th St., organizator T. Kruzich.

Sicer pa je treba tu takoj pripomniti, da to, kar so delali Benečani, Genovežani in za njimi Španci, Portugaleci in drugi, ni bila nobena trgovina, marveč rop in goljufija. Portugaleci so n. pr. "trgovali" z velikanskimi profiti, do 2000% (dva tisoč od sto). Kako so ropali in morili Španci v Ameriki, o tem nam pripoveduje zgodovina strašne zgodbe. Grozovita pohlepnost po denarju in zlatu je prevzela Evropo, Ko je n. pr. Franc Pizzaro podjarmil državo v Peru, odnesel je ves zlati prestolni kinč v vrednosti kakih 100 milijonov kron. To zlato se je na Španskem prelilo v cekine. In znana angleška kraljica Elizabeta je nastavljala roparske ladije vračajoče se iz Indije in Amerike. Španci so pogubili v Ameriki cele rodove. Prej prosti in svobodni, so ti rodovi morali delati Špancem kot sužnji, kot črna živina. Nevarni nečloveškemu delu so ti ljudje poginjali na stotisoče. Brihni dominikanski menih Las Casas je temu zlu odpomogel in ga nadomestil z drugim: pripeljal je krepke črne sužnje iz Afrike, da so delali v ameriškkih rudnikih in plantažih namesto šibkejših Indijancev.

S polno pravico pravi tedaj Marx, da se je prvi kapital rodil iz blata in krvi, slepo in brezobzirno izkoriščanje, goljufija, ropanje, suženjstvo, to so bili činitelji, ki so stali ob zibelki kapitala. — Toda prvi kapital se ni takoj izkoristil, kakor se n. pr. izkoristič dandanašnji. Ljudje niso vedeli prav za prav, kaj z njim početi. Niso ga še znali, niti ga še niso mogli produktivno naložiti t. j. tako, da bi kapital rodil zopet drugi kapital. Zato pa vidimo, kako se po čudni ironiji usode iz onega s krvjo in blatom oškopljenega kapitala oživlja hrepenenje po helensko-rimski lepoti, mi vidimo, kako se s tem kapitalom ustvarjajo čarokrasne tvorbe renesančne umetnosti. mi vidimo, kako se baš v tej dobi slikajo najkrasnejše slike, ustvarjajo umetniški kipi in postavljajo imenitni spomeniki, kako se gradijo bajne palače in cerkve, — vse to, kar nam še danes priča o nekdanji slavi in moči renesančne dobe... Kapital se je produktivno, industrialno izkoristil še le tedaj, ko se je prelomil stari cehovni red. Storila je to država oziroma posamezni knezi in vladarji, ki so potrebovali denarja in bogatih meščanov - kapitalistov. Ti so denar dali, a zanj so dobili razne svoboščine in predprave, ki so jih na škodo cehom uveljavili v trgovini in obrti tako uspešno, da so oni denar, ki so ga dali knezu, dobili nazaj z obrestmi vred. Ti bogati meščanje so bili z eno besedo resnični gospodarji politične situacije, četudi je na zunaj nastopalo plemtstvo s knezi na čelu kot predstavitelj politične moči. Zanimiv dogodek nam v tem pogledu pripoveduje zgodba. Karl V. ne bi bil nikdar zasedel 1. 1519. nemškega cesarskega prestola, da mu ni bil posodil bogati trgovec Jakob Fugger iz Avsburga, tzv. Rotschild XVI. stoletja, 100.000 cekinov, s kojimi so se dali podkupiti volilni knezi.

Obrt se je bila že zdavno otresla starih ozkih mej, ko se je doma izdelovalo in tudi doma porabilo, naredila je tudi že davno korak naprej k rokodelstvu, ki je izdeloval za trg in pristopala še k daljši, popolnejši obliki izdelovanja, k manufakturi. Pod to obliko se razume ono obrt, kjer en podjetnik zaposluje večje število delavcev, rokodelcev, ki izdelujejo sicer doma t. j. izven podjetnikovega bivališča ali delavnice, a ne za ge. ampak na podjetnikovo račun. Ti delavci izdelujejo ali iz svojih surovin ali svojim orodjem ali pa s podjetnikovim orodjem in surovinami, oddajajo že gotov izdelek podjetniku tako, da je le-ta trgovec, ali pa oddajajo še ne popolnoma izgotovljene izdelke podjetniku, ki jih v lastnih delavnicah spopolni in nato, kot trgovec in obrtnik v eni osebi, izroči daljnemu prometu. Pri tej manufaktorni obliki obrti je bogati podjetnik izkoriščal do krvi posebno kmečke delavce, ki so mu vsled svoje gospodarske in duševne zaostalosti delali pač za vsako ceno.

Toda še nismo dospeli h modernemu kapitalizmu. O tem zamoremo govoriti še le tedaj, ko si je podjetnik zgradil svojo tvornico, ko je torej v lastnem obrtovišču

zaposlil večje število delavcev, ki so pod njegovim neposrednim vodstvom in nadzorstvom potom delitve in specializacije dela začeli hitreje in racionalnejše ustvarjati nove izdelke, in ko je slednji podjetnik uvedel v tvornico prvi stroj, s kojim je še le zamogel proizvajati posamezne izdelke v velikih množinah. Tvornično delo s pomočjo stroja je torej zrevolucioniralo obrt in z njo celo gospodarsko - socialno življenje človeka. Stroj se je uveljavil ne le v tvornici ampak tudi v prometu. Voznik se je umaknil železni cesti, jadrnica parniku, trgovina po suhem in po morju je naenkrat razmahnila mogočna krila po celim svetu.

(Dalje prih.)

Stranka

POZOR, SLOVENC! ČLANI JUGOSL. SOCIALISTIČNE ZVEZE!

Glasom pravil člen 6, imenovali so člani Jugosl. soc. kluba št. 1 v Chicagi na seji dne 1. septembra t. l. sledeče kandidate za gl. odbor Jugosl. soc. Zveze:

Jože Zavertnik st.,
Frank Petrič,
Frank Podlipec,
Frank Janežič,
Jos. Snoj,
John Žvanut.

Izmed teh šestih sodrugov izvoliti je treba tri v glavni odbor. V ta namen dobe vsi klubi Jugosl. soc. Zveze tozadevne glasovnice, katere je treba vrniti izpolnjene najkasneje v teku 6 tednov. Na pozneje vrnjene glasovnice se ne bo oziralo.

Tajništvo.

Za Kenosha, Wis.

Jugosl. soc. klub št. 11, je na svoji zadnji seji sklenil, da se za utrjenje socialističnega gibanja med slovenskimi delavci tukaj, priredi javni ljudski shod. Za ta shod se je sklenilo pozvati kot poročevalca, sodr. Jožeta Zavertnika iz Chicage.

Shod se bo vršil dne 10. septembra ob 2. uri popoldne v Schlitzovi dvorani. K dnevnemu redu se je postavila točka za poročevalca "Delavstvo in razredni boj".

Ker bo ta shod velike važnosti — zlasti za slovenske delavce — za utrjenje socialistične ideje med njimi — se je nadejati, da bo vsak slovenski delavec, ki se zanima za delavsko politiko, navzoč.

Na ta dan vsi na krov!
Frank Žerovec, tajnik.

Sodrug v Chicagi pozor!

Jugoslovanska radniška zbornica "Sloboda" in "Sloga" od hrvatskih sodrugov, priredita v soboto dne 16. septembra svojo veliko jejsko veselico s koncertom in predstavo. Veselica se vrši v Narodni dvorani, vogal Centre Ave. in 18. St. Začetek točno ob 1/8 ur zvečer. Ustopnina je 25 ct. od osebe.

Zelo zanimiva bo predstava, ki je zajeta iz delavskega življenja: "Petdesetgodišnjica".

Ker je čisti dobiček namenjen za prosvetne svrhe zborov, se je nadejati, da bo sleherni slovenski delavec obiskal to veselico.

Slovenski sodrug! na ta dan vsi na to veselico!!!

CHICAŠKI DELAVCI POZOR!

Važno za tiste, ki žele postati državljani.

Kdor želi dobiti prvi ali drugi državljanski papir, zamore narediti tozadevno aplikacijo v uradu Jugosl. Soc. Zveze, 1830 S. Centre ave., kjer daje tajništvo vse informacije brezplačno. Tajniški urad je vsled tega odprt v naprej vsako sredo do 9 ure zvečer, tako, da zamorejo tisti, ki čez dan delajo, to storiti v tem času.

SODRUGI TAJNIKI!

Ne pozabite, da se plača z avgustom 5c. več od člana za prihod sodr. E. Kristana 1912 na Jugosl. soc. Zvezo.

Za Cleveland, O.

Jugosl. soc. klub št. 27. ima svoje redne mesečne seje vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob 9 uri dopoldne v Jaite's Halli, 6004 St. Clair Ave.
Tajnik M. Petrovič.

Iz upravnitva.

John Jurina, Kenosha, Wis.: Tajnik J. S. Z. pravi, da morate poslati še 6 ct., ker stane knjižica, kako se postane amer. državljan, 16 ct. in ne le 10.

Drugi teden bo objavljen v "Proletarcu" pregled gospodarskega, prosvetnega, organizatoričnega in političnega stanja Jugosl. soc. klubov v Ameriki od 1. aprila do 31. junija t. l. — Opozarja se člane in tajnike klubov, da se za pregled zanimajo in o njem razpravljajo.

TISKOVNI FOND.

Preje izkazano	\$220.03
Louis Forlan, Muddy, Ill.	1.00
M. Kezele, Sparta, Minn.	.50
Jog. Soc. klub št. 44, Superior, Wyo.	2.50
Škundrov Jernaš, W. Newton Pa.	.25
Nabrano po Jos. Bric-u, Herminie, Pa.:	
Jos. Brie	1.00
Fr. Rohne	.50
Val. Urbas	.50
Fr. Lovše	.50
Jos. Barlič	.50
Ant. Sornig	.50
John Kaus	.50
Mart. Flisek	.50
John Rohne	.25
Jos. Drap	.25
Ferd. Klopčič	.25
Jos. Gradšek	.25
John tervasnik	.25
Luek. Stervasnik	.25
Louis Slesbier	.25
Fr. Osterman	.25
John Srebernak	.25
John Pinčulič	.25
John Perne	.25
Louis Brie	.25
Val. Drejšar	.25
Jos. Božič	.25
Jack Kokalj	.25
Ant. Tomažič	.25
Fr. Strojani	.25
Ant. Segš	.25
Jos. Kencilija	.25
Jos. Lovše	.25
Jos. Marn	.25
Jos. Gross	.15
Jos. Kvass	.15
Ant. Ogrič	.10
Fererjevi, ki poznajo Fererja	1.50
Skupaj	\$235.54

SOCIALISTIČNI PREGLED.

1. oktobra se snidejo v Manchesteru na Angleškem zastopniki in voditelji vseh socialističnih frakcij in delavskih strank z namenom, da organizirajo enotno socialistično stranko. Neodvisna delavska stranka (Labor Party), ktera ima med delavskimi organizacijami največ poslancev v parlamentu, je sedaj zelo razkosana vsled kompromisa z liberalci in vsled vladne zavarovalne predloge. To je dalo socialistom, ki so do sedaj podpirali to stranko, povod in lepo priliko, da se ločijo in postavijo na noge lastno stranko, h kateri se pridružijo vse poprej neodvisne socialistične skupine.

A. A. Hibbard, znani socialistični agitator v Reno, Nev., je iznašel novo varnostno napravo za aeroplan. Ta naprava deluje tako, da letalni stroj v slučaju nesreče ne zleti naglo navzdol, temveč se počasi spušča na zemljo. Hibbard izjavlja, da svoje iznajdbe ne bo dal patentirati, ker hoče, da ima vsakdo korist od tega.

Nobeno leto poprej niso delavske unije zahtevale toliko socialističnih govornikov za Delavski Dan (Labor Day), kakor ravno letos. Samo iz Chicage je stranaka poslala najmanj dvajset govornikov v razna mesta po deželi, kjer so delavske unije priredile shode na Labor Day večeraj. To je dokaz, da se ameriške strokovne unije vedno bolj zanimajo za socializem.

Kongresnik Victor L. Berger je zadnje nedeljo govoril v Clevelandu na shodu nemških socialistov, na Labor Day pa na delavskem pikniku v Luna-parku v istem mestu. Govoril je v nemškem in angleškem jeziku ob ogromni vdeležbi.

S 1. septembrom je sodrug John M. Work prevzel začasno mesto osrednjega tajnika socialistične stranke namesto odstopivšega J. M. Barnesja.

15letni deček na vislice!

Sodišče v Little Rock, Ark., je obsodilo 15letnega zamorskega dečka Earl Gilchrista na smrt na vešalih. Deček je v prepriu ustrelil drugega zamorčeka svoje starosti.

Civilizacija! Namesto, da bi enkrat za vselej prenehali s postavnimi umori pod plaščem izigravane "justice", ki so škandal in sramota za civilizirano človeštvo, pa bomo še doživeli, da bodo obešali tudi otroke v imenu zakona. Že obsodba sama na sebi je nečuvni škandal za celo Ameriko, kakšna sramota bi pa šele bila, če bi se ta gorostasni justični zločin v resnici izvršil! Po odloku nečloveškega sodnika bi imel deček biti obešen 8. sept. To se pa nebo zgodilo, ker ameriško ljudstvo vzle svojim divjaškim sodnikom vendar ni več sestavljeno iz samih barbarov.

Nemški lažipatriotje so zelo slovesno obhajali dne 2. sept. sedansko slavnost, da bi sčavali za vojno proti Franciji.

Isti dan so pa nemški delavci v Berlinu in Treptovu na številnih shodih protestirali proti vojni in se izrekli za mir. Taki protestni shodi so se že celi teden vršili po vsej Nemčiji.

V Avstriji bodo koncem meseca septembra pričeli železničarji s pasivno rezistenco, ako vlada ne dovoli uvoz argentinskega mesa.

Avstrijska vlada se bo morala volens nolens prepričati, da so organizirani železničarji še večja sila, kot ogrski magnetni in klerikalni poslanci, ki podpirajo Madjare, ako ne krene na drugo pot.

SODRUGI!

Vsak socialist bi moral naročiti "PROLETARCA," kajti list živi samo od svojih naročnikov.

Vsak socialist bi moral štriti "PROLETARCA," kajti to je prva naloga naše stranke.

Vsak socialist bi moral točno plačati naročnino za "PROLETARCA," ker le na ta način se zamore osigurati napredek našemu listu.

Vse konzularne in notarske zadeve (civilne in vojaške) prevzema v hitro in uspešno izvršitev Ivan Kaker, 220 1/2 Grove St. MILWAUKEE, WIS.

MODERNI GOSPODARSKI RAZVOJ.

I.

Gospodarske razmere v predmarčni dobi.

Današnji kapitalistični gospodarski red je razmeroma še jako mlad. V predmarčni dobi t. j. pred leta 1848. ni bil še dovolj razvit. Na deželi smo imeli na eni strani kmeta - tlačana, na drugi strani gospodarja - plemiča, v mestih je v obrtih prevladalo rokodelstvo. Podjetnikov v našem modernem smislu je bilo prav malo. Šele v zadnjih desetletjih je nastal oni velikanski razkol, ki je razdelil človeštvo v dva tabora, v posedujoče in neposedujoče.

Zasledujoč zgodovino gospodarskega razvoja v predmarčni dobi se moramo ustaviti pri onem zgodovinskem mejniku, ki je povzročil cel preobrat v tedanjem gospodarstvu. Ta mejnik je postavil v dobo 14—16 stoletja. Pred tem časom smo imeli na deželi tole sliko: kmet je gáral in tlačnil za grajščaka, a ni mu bilo še tako hudo, ker je njegovo izkoriščanje imelo svojo mero v — železen grajščakovem. To se pravi, grajščak je izžell iz kmeta pač le toliko žita, sadja, vina in sploh pridelkov, kolikor jih je zamogel s svojo družino povziti. Kar je bilo več, je ostalo kmetu. V mestih pa je bilo posebno življenje. Prevladalo je rokodelstvo, ki je bilo vse organizirano v cehih. Ti cehi so določali mero izvajanja posameznih izdelkov in prodajo istih izključivši na ta način nadprodukcijo in konkurenco. (V našem modernem smislu). Uradi so te ceha v vsem podpirali. Živila so si prvotno meščani sami nabavljali, ker so bili istočasno tudi sami kmetje in so imeli v mestih svoja polja, pozneje so dobivali živila iz najbližje okolice. Vsled omenjenega gospodarskega preobrata, povzročena po razvoju trgovine, se je pa izpremenilo to razmerje meščana do kmeta. Mesta so naraščala, in meščani so morali živila iskati pri kmetu. Prvi denar, ki ga je kmet prejel, je bil zanj poruba. Kajti grajščak, ki preje ni

vedel kaj početi z živili, se je sedaj, ko so ista dobila denarno vrednost, znal vse drugače okoristiti s svojim gospodovalnim stališčem nad kmetom. Predvsem je začel povdarjati in uveljaviti svojo lastninsko pravico do vse zemlje. Kmetom, se je trdilo, gre le užitek od gosposke zemlje, in še ta užitek si morajo odkupiti z davščinami v pridelkih in osebnih službah, s tlako. Grajščak je pustil kmetu seveda le najslabše polje, sam si je lepo zaokrožil najboljšo zemljo. V podporo svoji "pravici" se je grajščak skliceval tudi na rimsko pravo, ki se je tačas začelo uveljavljati po naših in nemških deželah. To "pravo" — je kajpak dalo prav grajščaku in ne kmetu. Državna oblast se je končno obrnila tudi proti kmetu, in tako je ostal sam v svojem obupnem boju proti grajščaku; kmetске revolucije ali kmetški puniti iz te dobe so končali s porazom kmeta in zmago grajščaka. In v tem kmečkem tlačanu, ki mu je gosposka roka oropala zemljo, imetje in osebnost svobodo, v njem imamo prvi zarodek modernega proletariata.

Ako hočemo z druge strani zaslediti prve kapitaliste, ne najdemo jih med rokodelci, ki so si z lastnim pridom nekoliko opomogli, ali ki so tudi obogateli, marveč jih dobimo med bogatimi trgovci koncem srednjega in začetkom novega veka. Kako je do tega prišlo?

S križarskimi vojnami od 11 ali 12. stoletja dalje se je Zapadu odprl Orijent z vsemi svojimi zakladnicami kulture in narave. Benečanske ladije, ki so prevaleže križarje v Palestino, so se vračale polne orientalskih produktov, po največ luksurijskih izdelkov. Od Benetk se je trgovina širila črez Alpe v Nemčijo. V 15. stol. se je ta trgovski tok zajel s prihodom Turkov v Evropo. Za to je bila trgovina prisiljena poiskati si drugih potov, in res, našla se je pot v Indijo okoli Afrike in odkril se je nov svet — Amerika. Iz adrijskega in sredozemnega morja se je glavni tok trgovine preselil v atlantiški ocean, na mesto Benetk je stopila Lizbna.

Vabilo k vinski trgatvi

ki jo priredita

Jugosl. soc. kluba št. 1. in št. 52.

V SOBOTO, DNE 30. SEPTEMBRA 1911

v Narodni Dvorani

1802 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Poleg druge izvrstne zabave, je na programu tudi igra v enem dejanju:

"PO PREPRIČANJU".

Začetek točno ob 8 uri zvečer. Vstopnice v predprodaji 15c, pri blagajni 25c

Dame v spremstvu moških so vstopnine proste.

ODBOR.

Najboljša Kuhinja!

Billiards, Pool Table, Prenočišča za potnike.

Jedi pripravljene po domače.

Odprto po dnevi in po noči.

P. Perich, 1412 W. 18. St., Chicago, Ill.

Telefon: Canal 2408.

MATI.

Socialen roman v dveh delih.
Spisal Maxim Gor'ki.

Nekoč je dejala Malorusu — in nehoti je stisnila ustni:
— Ali je Sašenka stroga! Zme-rom ukazuje — vi morate to, vi morate ono . . .

Malorus se je na ves glas za-amejal:

— To je res! Dobro ste jo po-godili, mamica! Kaj ne Pavel?

Pomežiknil je materi in dejal s smejočimi očmi:

— Plemiška kri!

Pavel je suho pripomnil:

— Dobro dekle je, — in je na-gubančil čelo.

— Tudi to je res! — je potrdil Malorus. Le tega ne razume, da ona — mora, mi pa hočemo in mo-remo!

Prepirali so se o nečem, česar mati ni razumela.

Mati je tudi opazila, da je Sa-šenka s Pavlom najstrožja in da je časih celo kričala nad njim.

Pavel se je nasmehnil, molčal in gledal dekletu z mehkim pogle-
dom v obraz, prejšnje čase Nata-ši. Tudi to materi ni bilo po volji.

Zbirali so se po dvakrat v te-dnu, in ko je mati videla, s kak-šno napeto pozornostjo posluša mladež besede njenega sina in Malorusa, zanimive pripovedi Sa-šenke, Nataše, Nikolaja Ivanovi-ča in drugih ljudi iz mesta, je pozabila na notranji nemir in o-tožno zmajala z glavo spomnivši se dolgočasnih dni svoje mladosti.

Časih je presenetil mater izbruh jarkega in burnega veselja, ki je obvladalo vse. Po navadi je bilo to ob večerih, kadar so čitali v časopisih o delavcih za mejo. Oči so jim vsem sijale od žive, bodre radosti, vsi so bili srečni kot otroci, smejali so se z jasnim, veselim smehom in ljubeznivo trkali drug drugega po plečih.

— To so junaki, nemški sodru-gi! — je zaklical kdo, samega ves-elja pijan.

— Živeli italijanski sodrug! — so klicali drugi.

Posiljujoč te vesele pozdrave v daljino, prijateljem, ki jih niso poznali in ki niso mogli razumeti njih jezika, so bili — tako se je zdelo — trdno uverjeni, da jih čujejo nepoznani ljudje in da ra-zumejo njihovo navdušenje.

Malorus je govoril z žarečimi očmi in z veliko, vse obsegajočo ljubeznijo.

— Lepo bi bilo, sodrugi, da jim pišemo, kaj? Da izvedo, da žive v daljni Rusiji njih prijatelji, de-lavci, ki verujejo in izpoveduje-jo isto religijo, da žive sodrugi, ljudje istih smotrov in da se ra-dujejo njihovih zmag!

In vsi so sanjali, z radostjo na obrazu, govorili o Francozih, An-gležih in Švedih kot o svojih pri-jateljih, o sreju najbližjih ljudeh, ki spoštujejo ter čutijo njih ra-dosti in njih gorjé.

V tesni izbi se je rodilo veliko čustvo duhovnega sorodstva de-lavcev vsega sveta, katere je misel iztrgala iz jetništva predsodkov in kateri so se čutili za gospodarje svojega življenja. To čustvo je združilo njih duše, vznemirjalo je mater, in da si ga ni razumela, jo je s svojo radostno, zmagoslavno in mlado, z opojno, ljubeznivo in upanja polno silo poživilo.

— Kdo pa ste! — je dejala ne-koč Malorusu. — Vsi so vam so-drugi — Armenci in Židje in Av-strijanci . . . o vseh govorite kot o svojih prijateljih, vsem vam je bridkost in veselje skupno!

— Vsem, moja mamica, vsem! — je vzkliknil Malorus. — Svet je — naš! Svet pripada — delav-stvu! Mi ne poznamo narodov, ne plemen, temveč le sodrugi in sovrage. Vsi delavci so naši sodrugi, vsi bogatini, vse vlade so naši sovragi. Če s svojimi dobrimi o-čmi opazuješ svet, če vidiš, koliko nas je delavcev in koliko duhovne sile je v nas — prevzame nepopis-no veselje, nepopisna sreča sre-ša, in velik praznik obhaja tvoja du-ša. In prav tako, mamica, čuti Francoz in Nemeč, če opazujejo to življenje, in prav tako se ra-duje v Italijan. Vsi smo otroci ene ma-tere — velike, nepremagljive mi-sli o bratovstvu delavskega ljud-stva vsch dežel. Ta misel raste in nas ogreva kakor solnce, kakor drugo solnce je na nebu pravice, in to nebo je razpeto — v delav-skem sreju, in kdorkoli in katere-gasibodi imena, vsak je naš brat

v duhu vedno, sedaj in na vekov veke.

To otroško veselje, ta svetla, močna vera se je zmerom pogo-
stejše pojavljala med njimi, se ši-
nila in mogočno naraščala. In ke-dar je mati videla to, je nehoti začutila, da se je v resnici nekaj velikega in svetlega, nebeškemu solncu podobnega na svetu rodilo.

Pogosto so prepevali pesni. Pre-proste, vsem znane pesni so peli na glas in veselo, ampak časih so prepevali nove, posebno skladne, toda nevesele in neobičajne nape-ve. Polglasno in zamišljeno so jih peli, z resnobo kor cerkvene. Li-ca in evcey so bledela in zardevala, in v zvnečih besedah se je čutila velika sila.

Zlasti ena izme novih pesni je vznemirjala in razburjala ženo . . . V tej pesni ni bilo stokov in ne žalovanja užaljene, po temnih ste-zah bridkih domov samotno blo-deče duše, preosebne in brezbarv-ne duše, ki jo je ubila beda in u-plašil strah. V tej pesni ni bilo žal-obnih vzdihov sile, nejasno hre-peneče po prostoru, ni bilo izzi-vajočega krika vznemirljive sme-losti, pripravljene, da uniči zlo in dobro. V tej pesni ni bilo slepe in razdirajoče maščevalnosti in škodoželjnosti — za ustvarjanje nesposobne, v tej pesni ni bilo nič, kar bi spominjalo na stari, tlačan-ški svet.

Rezke besede in resni napev pa materi niso ugajali; ampak za be-sedami in za napevom je tičalo nekaj velikega in s svojo silo du-šilo zvoč in besedo in budilo v sre-ju slutnjo nedoumljivega. In to je videla na obrazih in v očeh mladine; čutila jo je v njih prsih in udajajoč se sile te pesni, ne iz-ražajoče se v zvokih in besedah, jo je vselej poslušala s posebnim zanimanjem in z globočjim nemi-rom kot katerokoli drugo pesen.

To pesen so peli bolj tiho nego druge, ampak silnejše je zvenela kot druge in prevzela ljudi kakor zrak — prvega pomladnega dne.

Zapeti jo moramo na ulici! — je dejal čemerno Vjesovščikov.

Ko so očeta njegovega vsled tat-vine zopet odgnal v ječo, je Ni-kolaj mirno izjavil prijateljem:

— Sedaj se shajamo lahko pri meni . . .

Skoro vsak večer je po dokon-čanem delu sedel kdo izmed to-varišev pri Pavlu, pa so čitali, iz-pisovali si iz knjig s tako vnmom, da se niti umiti niso utegnili. Ju-žinali in čaj so pili s knjižicami v roki, in mati je od dne do dne manj razumela njih pogovore . . .

— Lista nam je treba! — je po-gosto ponavljal Pavel.

Življenje je postalo mrzlično, ljudje so urnejše begali drug k drugemu od ene knjige k drugi kakor čebele od cveta na cvet.

— Nas imajo že v zobeh! — je dejal nekoč Vjesovščikov. — Ne-dvomno se kmalu vjamejo . . .

— Prepelica je zato, da se vja-me v mrežo! — je odgovoril Ma-lorus.

Zmerom bolj je ugajal materi. Kadar jo je poklical za mamico — ji je bilo, kakor da bi ji pogla-dil lica z mehko, otroško roko.

(Dalje prih.)

— V Franciji se vršijo ogrom-ne demonstracije proti draginji. Posebno energične demonstracije se vrše v Orleansu v glavnem me-stu departamenta Loire.

V Donai so demonstrantje nosi-li štandarto z naslednjim napi-som: "Sirovo maslo za trideset sudov, ali revolucijo."

V St. Quentini je prišlo do res-nih spopadov s policijo in izgre-dov. Ljudstvo je zrušilo mnogo mesnic.

Potreba hrane.

Hrana je zdrvilo, na katero se lahko vedno zanašati. Brzko pri-pravite bolnika do tega, da spre-jema in dodobra prebavlja zadost-no množino tečne hrane, izgine njegova bolezen in njegov moč se hitro povrne. Zato je hranitev eden prvih pogojev uspešnega zdravljenja. Da dobite slast do jedi, uživajte predvsem Trinerje-vo ameriško zdravilno grenko vi-no. To vam očisti ustroj, ga iz-podbudi k delu in okrepi za pre-bavo. Telo bo potem rado spreje-malo dovolj hrane in jo pretva-rjalo v novo, obilno kri, katera bo razdeljavala živilo vsem del-cem telesnim. Neprebavnost, raz-

dražljivost, glavobol, bolečino v želodecu ali drobju, zapeko z vse-mi svojimi neprijetnimi posledici-mi, motenim sponjem, bledostjo, izgubio odločnosti, brz prežene to

dravilo, ki je izdelano iz čistega rdečega vina in zdravilnih zelišč. V lekarnah. Jos. Triner, 1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago, Illinois.

"Feeling Better Already Thank You!"

Srečen sem, ker sem poslušal vaš svet in se zdravil z

Dr. Richterjevim PAIN-EXPELLERJEM.

Ozdravel me je bolečin v grlu in križu, da se počutim sedaj čisto zdravega. Vsaka družina bi ga morala imeti. Čuvajte se ponaredb. 25 in 50c. steklenice.

F. AD. RICHTER & CO., 215 Pearl Street, New York, N.Y.
Dr. Richterjevo Congo Pilule ojačajo. (25c. ali 50c.)

Za dobre fotografije SE OGLASI pri

dobropoznanemu fotografu, ki izdeluje vsakovrstne in najfinije slike: otroke, družine, skupine, ženitve in društvene skupine.

Fotografira tudi zvečer po naročilu.
1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.
NA VOGALU 14. PLACE
TELEFON CANAL 287. USTANOVLJENO 1883.

Skladišče čevljev
za dame, moške in otroke
Domača tvrdka
Izdeluje nove čevlje po meri in prevzame vsa popravljalna dela, spadajoča v čevljarstvo obrt!
Za obila naročila se priporoča sl. občinstvu
JOSIP JECMENJAK, lastnik
1831 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje v 5 dneh Varicocele
Brez noža in bolečin
Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicocele, Structuri; dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčno nezmožnost, vodenico in boleznitifečih se moških.
Ta prilika je dana zlasti tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni po tucatih zdravnikov, brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s katerim zdravim vspešno.
Popravite Vaše zdravje
Pridite v moj urad in govorite zaupno. Govorimo vse jezike. Dobili boste najboljše nasvete in prednosti, ki sem si jih iztekel v moji 14 letni praksi kot specialist v boleznih pri moških. Če je upanja v vaši zadevi, vam pojasnem, kako se treba zdraviti.
Ozdravim pozitivno želodec, pljuča, ledice in neprilike v jetrih. (Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati).
TAJNE moške bolezni z guba nazora, belzini v ledicah in j-trih zdravim hitro za stalno in tajno. Živčene onemoglosti, slabost, napor, zastrupljenje in zguba vode.
PLJUČA nahuho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim po moji najno-vejši metodi (Preiskovanje brezplačno)
Zdravljenje za stalno, je, kar želi vs-kdor; ozdravim vsakogar, kdor mi zaupa njegov položaj. Moje zahteve so dostopne in primirne napram natančnemu zdravljenju in obroki lahki. Pridite danes in olajšajte bolečine. (Naaveti zastoj.)
DR. ZINS, 183 N. Clark Str. Chicago
Odpri: 8 zjutraj do 8 zvečer. Ob nedeljah od 8 zjutr. do 4 pop.

Hranitev denarja.
Nihče neve, kako lahko je hraniti denar, dokler tega ne poskusi. Mi imamo armado odraslih ljudi, ki so začeli hraniti z majlimi vlo-gami in vsi so naredili dobro.
INDUSTRIAL SAVINGS BANK
2007 Blue Island Ave., Chicago, Ill.
Vlog čez pol milijona dolarjev. Odpri v soboto od 6 do 8 ure zvečer.

"NATURALIZACIJSKI ZAKON" se imenuje knjižica, ki je namenjena za tiste rojake, ki že-le postati državljani Zed. držav. Zakoni za naseljence so čedalje bolj strogi, treba je, da si vsak nabavi tozadevno knjižico, v kte-ri se razlaga, kako se postane ameriški državljan.
Knjižica stane 16 ct. s poštnino in se jo naroči pri sodr. Fr. Petri-ču, 1830. So. Center Ave., Chica-go, Ill.

Importiran starokrajski tobak vsake vrste
za cigarete, pipe in zvečenje. Im-portirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.
VAC. KROUPA,
1225 W. 18th St. Chicago, Ill.

I. STRAUB URAR
1010 W. 18th St. Chicago, Ill.
Ima večjo zalogo ur, verižic, pre-
nov in drugih dragotin. Isvrže vs-
vaakovrstna popravila v tej stroki pe-
zelo nizki ceni.
Obiščite ga!

Stara navada je zdraviti rev-matizem, trganje po udih, neural-gijo, zvinjenje itd. z Dr. Richter-jevim "Pain Expeller". Pravi Pain Expeller se dobi tudi v A-meriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenic in se spozna po varstveni znamki s sidrom. Pri kupovanju je treba na to paziti.

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raz-nih neopojnih pijač.
1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1466

Slovenec in Hrvatom priporo-čam svoje moderno zornico.
FRANK BORNJAK,
1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.
Najpripravnjša in najcenejša paro-brodna črta za Slovence in Hrvate.

Regularna vožnja med New-Yorkom, Trstom in Reko.
Brzi pošni in novi parobrodi na dva vijaka:
Martha Washington, Laura, Alice, Argentina in Oceania

Druge nove parnike, ki bodo vozili 19 milj na uro, gradijo.—Parniki odpluje-jo iz New Yorka ob sredih ob 1 po-poldan in iz Trsta ob sobotih ob 2 popoldan proti New Yorku.—Vsi par-niki imajo brezžični brzojav, elektri-čno razsvetlavo in so moderno urejeni.—Hrana je domača. — Mornarji in zdravniki govorijo slovensko in hrvatsko.

Za nadalje informacije, cene in vozne listke obrnite se na naše zastopnike ali pa na:

PHELPS BROS. & CO.
Gen'l Agt's, 2 Washington St., New York.
Zastopnik za Zapad: K. W. Kempf, 120 N. La Salle St., Chi-cago, Ill.

Največja trgovina
z žganjem, vinom in smodkami na delo.
Vse blago prve vrste! Dve prodajalne:
JOSEPH H. MILLER et Comp., 917 Woodland in 6030—6032 St. Clair ave. Cleveland, Ohio.
Telefon: Cujahoga C. 4254 R in Princeton 2002.
Blago pošljamo tudi izven Cleve-landa.
Pišite slovensko! Cene nizke. Potreba točna!

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.
Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA; DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave
toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smo-dke prve kvalitete so na prodeji. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

Sodrugi! Naš list je naš naj-močnejše orožje! Njeguemo ga! Podpirajmo in širimo ga! Agiti-rajmo, da bo "PROLETAREC" še večji in močnejši! Delavstvo brez svojega časopisja je kakor življenje brez solnca.

Delavci se verjamejo v toliko stvari, a vedo pa le malo stvari.

Jako važno vprašanje?
"Ali sem že poslal zaostalo na-ročnino na "Proletarca"?"
Še ne! —

Podpirajte socialistično časo-pisje! Naročajte, čitajte in širite "Proletarca"! Priporočajte Hrvat-skim delavcem "Radniško Stražo".

Spomladanske in letne "Nobby obleke"
po zmerni ceni
za odrasčene in mladeniče
Najnovije mode.

LAWDALE CLOTHING HOUSE
S.W. Corner 26th & Central Park Ave
Rudolph Layer,
lastnik.

PRVA SLOVENSKA Vinarna in Gostilna v Kaliforniji,
kjer se toči dobra vina in importirano pizenako pivo. Prodaja vina na galone in na drobno.
Ant. Schnabl,
cor. Trumbull ave. in 26. Str., Chicago, Ill.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Izdravniška preiskava brezplačno—ph-čati je le zdavila, 1924—26 Blue Island Ave, Chicago. Za dne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeti bolniki naj pišejo slovenski.

POZOR! SLOVENC! POZOR! SALOON
s modernim keglijščen
Sveže pivo v sodčkih in buteljškab in druge raznovrstne pijače ter unizne smodke. Potniki dobe šodno pre-
šiče za nizko ceno.
Postreba točna in izborna.
Vsem Slovencom in drugim Slova-
com se toplo priporoča
MARTIN POTOKAR,
1625 So. Centre Ave. Chicago

Valentin Potisek GOSTILNICAR
1237-1st St., La Salle, Ill
Toči vse, gostilni podrejene pijače inse priporoča rojakom za obilen obič.

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.
Uradije od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.
1842 So. Ashland Ave.
Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

J. Kosirnik, krojač
izdeluje nove obleke, čisti, lika in popravlja. Cene zmerne.
J. Kosirnik, 3708 W. 26th St.
Tel. Lanwdale 1761. Chicago

LOUIS RABSEL
moderno urejen salun
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WI
Telefon 1199.